Esa-Jussi Viitala & Antti Mutanen
Luonnonvarakeskus
8.10.2025

Luonnonvarakeskuksen lausunto hallituksen esityksestä metsätalouden määräaikaista kannustejärjestelmää koskevan lain muuttamiseksi (HE 104/2025 vp)

Luonnonvarakeskus (Luke) kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä, jolla muutettaisiin lakia metsäntalouden määräaikaisesta kannustejärjestelmästä (71/2023).

Luke pitää hallituksen esitystä yleisesti ottaen perusteltuna. Suomessa kannattaa kokeilla ympäristöllisten tarjouskilpailujen ja tulosperusteisten tukien vaikuttavuutta ja tehokkuutta metsäluonnon hoidon edistämisessä. Tällaiset tuet ja menettelyt ovat olleet mahdollisia metsätaloudessa EU:n uusien valtiontukimääräysten mukaisesti 1.1.2023 lähtien. Tosin hallituksen esityksen mukaan ne toteutettaisiin kokeilussa vähämerkityksisinä tukina.

Luke on raporteissaan maa- ja metsätalousministeriölle esittänyt *tulosperusteisten tukien* kokeiluja metsätaloudessa jo ainakin vuodesta 2022 lähtien. *Ympäristöllisten tarjouskilpailujen* toteuttamista se on raporteissaan pitänyt haasteellisena.

Hallituksen esityksen mukaan uusia tukimuotoja ja menettelyitä kokeiltaisiin neljän eri luonnonhoidon toimenpiteen toteuttamisessa: i) lehtojen hoidossa, ii) soiden ennallistamisessa, iii) suojavyöhykkeissä vesistöjen varsilla sekä iv) lehtipuuston lisäämisessä taimikon ja nuoren metsän hoidossa.

Luonnonvarakeskus kiinnittää huomiota kolmeen seikkaan hallituksen esityksessä:

1. Taimikon ja nuoren metsän hoidossa (kokeiluhankkeen tavoitteena lehtipuuston lisääminen) maanomistajan hoito- ja kunnossapitovelvoite olisi vain viisi vuotta tuen maksamisesta. Näin lyhyt hoito- ja kunnossapitovelvoite ei ole riittävä luonnonhoidon näkökulmasta. Lyhyt velvoiteaika mahdollistaisi sen, että metsänomistaja voisi halutessaan kaataa lehtipuustoa taimikossaan tai nuoressa metsässään ilman tuen menetystä jo viiden vuoden päästä tuen saamisesta eli selvästi ennen kuin lehtipuuston lisäyksen markkinahinnattomat hyödyt ehtisivät realisoitua. Viiden vuoden jälkeen hän voisi hakea taimikon ja nuoren metsän hoidon tukea uudestaan.

   Kuten Luke on aikaisemmin tuonut esille Metka-lain valmistelun yhteydessä vuonna 2023, metsänomistajan hoito- ja kunnossapitovelvoitteen pituuden tulisi olla taimikon ja nuoren metsän

hoidossa 7–10 vuotta, kuten se oli Metka-lakia edeltäneessä kestävän metsätalouden määräaikaisessa rahoituslaissa (34/2015). Luken tulkinnan mukaan hyvin lyhyt, viiden vuoden pituinen velvoite maanomistajalle taimikon ja nuoren metsän hoidon osalta ei ole valtion varojen järkevää ja tehokasta käyttöä, ei etenkään silloin kun tavoitteena on lisätä lehtipuuston määrää metsän koko kiertoajalla. Kuten hallituksen esityksen sivulla 36 todetaan, ”mahdollisimman pitkä hoito- ja kunnossapitovelvoite on tarpeen toimenpiteen hyötyjen saavuttamiseksi.” Viisi vuotta ei sitä Luken näkemyksen mukaan missään nimessä ole. Luke toteaa edelleen, että taimikon ja nuoren metsän osalta hoito- ja kunnossapitovelvoite lyhennettiin Metka-laissa viiteen vuoteen ilman kunnollisia perusteluja (ks. HE 167/2022 vp).

Hoito- ja kunnossapitovelvoitteen pidentäminen kymmeneen vuoteen olisi tarkoituksenmukaista luonnonhoidon tulosten turvaamisen kannalta. Se olisi yhdenmukaista myös sen kanssa, mitä määrätään valtioneuvoston asetuksessa (800/2022) koskien luonnonsuojelulain nojalla elinympäristöjen ennallistamiseen, kunnostukseen ja hoitoon myönnettävää tukea. Se olisi yhdenmukaista myös metsätalouden ympäristösopimusten kymmenen vuoden velvoitteen kanssa.

2. Luken näkemyksen mukaan kokeiluun tulisi varata riittävät resurssit ja riittävästi aikaa. Muuten uusien menettelyiden toteutuksesta ja vaikuttavuudesta ei saada tarpeeksi kattavaa ja luotettavaa tietoa. Nyt kokeilu aiotaan toteuttaa vain 2–3 vuoden kuluessa, mitä voidaan pitää kansainvälisten kokemusten ja tutkimusten perusteella hyvin lyhyenä aikana. Osa tuista (tukien tulosperusteinen osa, 20 prosenttia) maksettaisiin lehtojen hoidossa ja soiden ennallistamisessa vasta noin kahdeksan vuoden kuluttua toimenpiteiden toteuttamisesta. Mikäli luonnonhoidon tulos todettaisiin tällöin saavutetuksi, maanomistajan hoito- ja kunnossapitovelvoite kestäisi tämän jälkeen vain kolme vuotta. Sen jälkeen omistajalla ei olisi mitään velvoitetta ylläpitää kohteen luontolaatua. Näin lyhyt velvoiteaika ei ole valtion varojen tehokkaan ja järkevän käytön mukaista.

3. Kokeiluun varattujen määrärahojen ei tulisi samanaikaisesti vähentää jo ennestään hyvin niukkoja määrärahoja metsäluonnon hoitoon. Valtion talousarvioesityksen mukaan näin kuitenkin tapahtuisi ainakin vuonna 2026. Viime vuosina metsäluonnon hoitoon yksityismetsissä on ohjattu kemeran/metkan kautta valtion rahoitusta noin miljoona euroa vuodessa. Vuonna 2026 siihen on varattu kaksi miljoonaa euroa, joista kokeiluihin lähes puolet. Summia voidaan pitää hyvin vaatimattomina, joten on

oletettavaa, että niiden avulla saatavat tuloksetkin metsäluonnon laadun paranemisen osalta tulevat olemaan kokonaisuuden kannalta vaatimattomia.

Yksityiskohtaisia kommentteja:

- s. 14. Esityksen mukaan lehtisekapuuston lisääminen vähentäisi hiilensidontaa, ”koska [puuston] kokonaiskasvu vähentyisi ja kiertoajat lyhenisivät hieman”. On vaikea ymmärtää miksi metsän kiertoajan lyheneminen tässä tapauksessa vähentäisi hiilensidontaa. Tekstiä kannattaisi tältä osin täsmentää. Lisäksi asiaa koskeva selvitys tulisi saattaa julkisesti saataville.
- s. 19. Tekstissä todetaan suoraviivaisesti ”Metsätalous on yritystoimintaa”. Tutkimusten mukaan monelle metsänomistajalle metsätalous ei kuitenkaan näyttäydy yritystoimintana. Verotuksessa metsätaloutta käsitellään Suomessa pääasiassa sijoitustoimintana, ei yritystoimintana.
- s. 20. Tekstissä todetaan yhtä lailla suoraviivaisesti: ”Kokeiltavat toimet aiheuttavat maanomistajille tulonmenetyksiä.” Tämä ei aina pidä paikkaansa, sillä jotkut toimet voivat olla metsänomistajalle taloudellisesti kannattavia, erityisesti metsänkasvatukseen liittyvien taloudellisten riskien hallinnan kannalta (esim. lehtipuuston osuuden lisääminen edistää ilmastonmuutokseen sopeutumista).
- s. 22. Tekstissä todetaan suoraviivaisesti: ”Soiden ennallistamisen osalta [kokeilutukien] pitkän aikavälin vaikutukset [puun tarjontaan] ovat kielteisiä, koska puuntuotannossa olevan maan määrä vähenee.” Olisi hyvä täsmentää, että vaikutus puun tarjontaan riippuu täysin siitä, millaisia soita ennallistetaan, missä ja kuinka paljon. Monet kokeilulla ennallistettavat suot ovat luultavasti jo nykyäänkin puuntuotannon ulkopuolella. Kokeilutukien mukaisen soiden ennallistamisen vaikutukset puun tarjontaan ovat hyvin vähäiset, koska määrärahat ja niin ollen myös pinta-alat ovat sellaisia.
- Ympäristöllisten tarjouskilpailujen ja tulosperusteisten tukien käytännön soveltamiseen liittyy useita avoimia kysymyksiä ja hankaluuksia. Luonnonvarakeskus ja Tapio Oyj ovat vastikään tehneet laajan yhteenvedon tällaisten menettelyiden mahdollisuuksista ja haasteista ympäristöministeriölle (Viitala ym. 2024). Selvitys koskee sekä luonnonsuojelualueverkoston laajentamista että luonnonhoitotoimien

lisäämistä maa- ja metsätaloudessa. Hallituksen esitykselle olisi ollut eduksi, jos siinä olisi käytetty nykyistä enemmän hyödyksi kyseisen raportin tuloksia. Raportti on tiettävästi laajin mitä aiheesta on kansainvälisestikin julkaistu. https://tapio.fi/wp-content/uploads/2025/04/Selvitys-ymparistollisten-tarjouskilpailujen.pdf
Viitala, E.-J., Saaristo, L., Matila, A. & Hilska-Aaltonen, M. 2024. Selvitys ympäristöllisten tarjouskilpailujen järjestämisestä osana luonnonsuojelualueverkoston kehittämistä. Tapion raportteja 79. 60 s.